

J. GLASTRA VAN LOON

66 ... 86 ... en verder

Een twintigjarig bestaan, maar méér nog — hoe gek dat op het eerste gezicht moge lijken — het twee keer in die periode bijna *opgehouden hebben te bestaan en toch weer overeind gekomen zijn* laten zien, dat er voor d'66 goede bestaansmogelijkheden zijn. Het twee keer in twintig jaar bijna opgehouden te bestaan laat natuurlijk ook zien, dat de partij talenten in huis heeft om het zichzelf moeilijk en zelfs heel zuur te maken. Het zou goed zijn, als we uit de snelle op- en neergang waartoe we in staat blijken een paar conclusies trekken. Ik hoop, dat dat kan zonder dat iemand het gevoel krijgt dat het te maken heeft met gelijk (gehad) willen hebben. Het gaat mij echt om iets anders, nl. om wat wij in de toekomst willen en hoe we dat kunnen bereiken. Om iets waarover wij het eens moeten worden op straffe van een nieuwe neergang en dan vermoedelijk de laatste.

Uit het feit, dat de partij snel kan opkomen (nu al drie keer: na de oprichting en toen nog twee maal) blijkt, dat er voldoende kiezers zijn die een voldoende sterke behoefte hebben om op een partij als de onze te stemmen. Dat wil zeggen op een partij die principieel democratisch is, maar over ieder ander onderwerp op grond van een afweging van vóórs en tegens zijn standpunt wil bepalen. Het eerste betekent o.a., dat wij ons niet zullen neerleggen bij wat er in onze democratie

schijnvertoning is, het laatste dat wij onze standpunten niet op grond van dogma's maar met behulp van een weegschaal willen bepalen.

Zowel het één als het ander stelt iets voor, de combinatie van de twee — het willen verbeteren van onze democratie, het steeds openstaan voor argumenten en niet alleen op grond van eigen innerlijke overtuigingen beslissen — pretendeert nogal wat. Onze kiezers kijken ons daar ook op aan. Zij hebben zich en zullen zich niet van de wijs laten brengen door de opmerkingen van politici uit andere partijen, dat het op zijn best een met veel verbale handigheid gebrachte vorm van opportunisme zou zijn. Zij hebben ons integendeel, als wij aan de maastaf van die pretentie in hun ogen tekort deden, als een baksteen laten vallen. Je kunt er gif op innemen, dat ze dat een volgende keer precies zo zouden doen. Zo zijn onze kiezers en als ze anders waren, zouden ze al om te beginnen niet op ons stemmen.

Als er iets is, dat een politieke partij zich niet kan veroorloven, dan is dat een streven naar zuiverheid en perfectie. Weliswaar laat ons evenredigheidsstelsel toe, dat bij vlagen ook een partij met zulke bedoelingen wel eens het parlement bereikt. Als zij daarin volhardt, zal haar verblijf daar echter niet lang duren. Perfectie en zuiverheid zijn pretenties die in de politiek niet waar kunnen worden gemaakt en waarmee je daarom gegarandeerd op je gezicht valt. Het kan in ons stelsel al daarom niet, omdat voor het vor-

men van meerderheden compromissen moeten worden gesloten. Het kan echter ook in geen enkel ander stelsel, omdat in de politiek altijd tegenstrijdige belangen op het spel staan en altijd met imperfecte middelen moet worden gewerkt. Het minst van allen kan een partij die redelijkheid en politieke betrouwbaarheid in haar vaandel voert zich zulke pretenties veroorloven.

Er zijn een paar dingen die wij als partij heel beslist willen, zoals democratische besluitvorming en controle op besluiten (ook als zij democratisch zijn genomen!), openheid, hart voor slachtoffers, tolerantie en betrouwbaarheid tegenover de kiezers. Ik streef niet naar uitputtendheid. Het gaat primair om een manier van doen, een manier van omgaan met mensen en met de problemen waarvoor zij en wij komen te staan. Op die manier willen we onze standpunten bepalen en die problemen aanpakken. Bij dat alles is redelijkheid geboden, purisme uit den boze. Het bestaande kiesstelsel levert een puik voorbeeld.

Ons kiesstelsel is erop gericht de politieke meningen en stromingen in ons volk zo zuiver mogelijk naar evenredigheid van de aantallen van hun aanhangers in het parlement weerspiegeld te laten worden. Er is in de wereld geen stelsel dat het onze op dat punt overtreft. Diezelfde democratische zuiverheid op dat ene punt maakt echter wel, dat kiezers in ons land verschrikkelijk weinig invloed hebben op de politieke

samenstelling van hun regering. D'66 bepleit een versterking van de band tussen kiezer en gekozene, desnoods met enige matiging van de evenredigheid in de volksvertegenwoordiging, en een tweede stem voor de aanwijzing van de kabinetsformateur. Bij elkaar levert dat die kiezer meer reële invloed op dan het zo pure evenredigheidsstelsel dat we hebben. Zoals ons standpunt op dit punt de uitkomst is van een analyse van het probleem en een afweging van de voors en tegens van de oplossingen ervoor, zo zal het dat in iedere kwestie moeten zijn — op straffe van een definitieve ondergang van de partij.

Democratie is voor ons, zo hebben

we dat eens geformuleerd, niet alleen een doel en niet alleen een middel, maar een middel èn een doel. Wil je haar alleen als doel, dan word je een purist. Wat je nastreeft zal heel mooi zijn, maar het doet geen recht aan de factoren die in feite de situatie bepalen. Wil je haar alleen als middel, dan word je een opportunist. Dus bij voorbeeld niet bereid haar bestaande vorm te veranderen als dat de belangen van je partij zou schaden.

D'66-ers dromen wel, want zonder verbeelding kom je nooit op nieuwe ideeën, maar D'66 is noch een partij van dogma's noch een partij van utopieën. Dat geldt voor ons standpunt ten aanzien van onze demo-

cratie, het geldt niet minder voor ons standpunt ten aanzien van kernwapens. Dat is waarom kiezers ons herkennen, dat is waarom zij op ons stemmen. Wie meer zuiverheid wil, moet niet alleen niet op ons stemmen, hij of zij zou zich eigenlijk helemaal niet met politiek moeten bezighouden want om dat te doen moet je bereid zijn ook je eigen handen vuil te maken.

D'66 is een politieke partij, niet een beweging. D'66 is wel een partij die in beweging wil blijven. Laten we zorgen, dat we ook de middelen en de macht daarvoor hebben en houden.

oktober 1986